Uçakta Bir Şair: Fevzî el-Ma'lûf

NECMİ KÜÇÜK

Arap dili ve edebiyatına çok önemli hizmetlerde bulunmuş Ma'lûf ailesinin bir ferdi ve Güney Mehcer edebiyatının önde gelen şairlerinden olan Fevzî Ma'lûf, 21 Mart 1899 yılında Lübnan'ın Bekâ vadisindeki Zahle kasabasında dünyaya gelmiştir. Burada Katolik Kilisesi'ne bağlı *el-Medresetü'ş-şarkiyyede* eğitim hayatına başlamıştır. Hatıralarında belirttiğine göre, ilk şiir denemelerine burada kısa şiirler yazarak başlamıştır. Ancak o şiirler birkaçı dışında günümüze ulaşmamıştır. Bu, muhtemelen şairin daha sonra yazmış olduğu şiirleri beğenmeyip yırtmış olması sebebiyledir. Daha sonra Beyrut'a taşınan şair, buradaki *Medresetü'l-ferire* başlamış, ancak birinci dünya savaşının patlak vermesi üzerine yedi ay devam edebildiği okulunu bırakarak Zahle'ye geri dönmek zorunda kalmıştır. Zahle'de babasının zengin kütüphanesinden istifade ederek hem Fransızca bilgisini geliştirmiş hem de Arap edebiyatı konusunda bir hayli mesafe kat etmiştir. Bu dönemde şiir yazmaya ve tercüme faaliyetlerine ağırlık vermiştir. On altı yaşındayken Fransızcadan çevirdiği, *Kurtubalı Büyük Kaptan* adlı romandan esinlenerek *İbnḤâmid ya da Granâda'nın düşüşü* adlı beş perdelik bir drama kaleme almıştır.

Bir müddet Şam'da *Dâru'l-mallimîn*de ders veren babası İskender Ma'lûf'un yanında mali işlerden sorumlu müdür olarak görev

yapan Fevzî, daha sonra anavatandan ayrılarak Brezilya'da ipek ticaretiyle iştigal eden amcasının yanına gitmiştir. Burada Zahle kulübünü kurmuş, bu sayede önemli yazar ve şairlerle tanışma imkânına kavuşmuştur. Amcasının şirketinin bir şubesini Rio de Janeiro'da açarak ticari hayata atılan Fevzî, edebî faaliyetlerini de aksatmadan sürdürmüştür. O, şairliği ve ticari hayatta başarılı olduğu kadar çalışkanlığı, dürüstlüğü ile de göz doldurmuştur. Ameri-

CamScanner ile tarandı

ka'daki Princeton üniversitesi Şark Tarihi Anabilim Dalı hocalarından Dr. Philip Hittî, Fevzî Ma'lûf ile karşılaşmasını ve izlenimlerini şu şekilde anlatmaktadır:

"Son yıllarda beş kıtada görüştüğüm çok sayıda gençten pek azı beni Fevzî Ma'lûf kadar etkilemiştir. Onunla ilk ve son defa, şuuru gibi sıcak, zihni gibi berrak olan Brezilya semalarının altında buluşmuştum. Üyelerinin en genci olmasına rağmen bir cemiyeti yönettiğini öğrendim. Okumamış olduğu üniversitenin mezuniyet töreninde kendi yazdığı nefis kasideyi okurken dinledim. Onunla birlikte fabrikasına gittim, bana yaptığı işin inceliklerini anlattı. Kahve bahçesinde gezerken bir ağacın altında yanına oturdum, bana hem kahve hakkında bilgi veriyor hem de espriler yapıyordu. İnsanların onun edebi, ilmi ve ahlaki meziyetleri hakkında konuştuklarını duydum. Bütün bu özellikler Fevzi'de toplanmıştı. Mükemmel ahlak sahibi, hoşsohbet, vakur, ileri görüşlü idi. Çok sevdiği, kendisini yetiştiren Lübnan ve Suriye ile ilgili hayırlı bir proje sunulduğunda o projeyi hayata geçirmek için koşanların enbaşında o gelirdi. Boş konuşmaktansa iş yapmayı tercih ederdi. Sözün özü Fevzî Ma'lûf, Arap gençliğini en güzel şekilde temsil ediyordu."[1]

Bütün bunların yanında Fevzî Ma'lûf karamsar bir yapıya sahipti. Bu karamsarlık onu gece gündüz takip etmekte, sürekli benliğinde derin çukurlar kazmaktaydı. İç dünyasında hayatın tatsızlığını hissediyor, ölüm oklarının amellerine ve emellerine yönelmiş olduğunu görür gibi oluyordu. Yüzünde baharın parıltısı görülürken, kalbinde hazan rüzgârları esiyordu. Kendisine hayatın gülümsediği bu şık giyimli yakışıklı genç, o gülümseyişin arkasında ölümden başka bir şey görmüyordu. Hayat ona gülüyor, o ise hayata parlayan bir göz ve kasvetli bir kalple mukabele ediyor, onun boş işlerinden ve geçici cazibesinden uzak duruyordu. Vicdanında hayatın geçici cazibesi ile feci sonunu karşılaştırıyor, tatlısıyla acısını mecz ediyordu. Böylece hayatı varoluş trajedisine dönüşmüştü. Dışarıdan bakılınca mutlu müreffeh bir hayat süren şair, iç dünyasında arzularıyla mücadele ediyordu. Brezilya'ya göç etmeden önce şu satırları yazmıştı:

"... Mart ayında, baharın kucağında dünyaya geldim, herkes mutlu ve yeryüzü cıvıl cıvıl, ben ise büzülmüş ve alnı çatılmış bir vaziyetteyim. Tebessümler arasında asık suratın ne işi var? Bu yüzden dileğim odur ki, ölüm bana sonbaharın kucağında, sararmış yaprakların, solmuş çiçeklerin arasında ve gökyüzü ağlarken ulaşsın. O zaman belki ölümün eşiğinde, sessiz ve solmuş bir sonbaharda hayatı terk ettiğime üzülmeden gülümseyebilirim."[2]

Ma'lûfun dünyasını saran bu kasvet zamanla derinleşerek **kötümserlik felsefesine** dönüşmüştü. İnsan varlığında şerden başka şey görmüyordu. Varlık sisteminde nefse hoş gelen şeyleri hoş karşılamıyordu. Hayat, gerek başlangıcı gerekse sonu itibariyle, ölümle birlikte devam ediyordu. Varoluş, bir önceki canlıların cesetleri üzerinde yürüyen canlılardan ibaretti. Ona göre hayatı tamamı yorgunluktan ibaretti.

Her gün bin kere ölen, diridir Küçük görür bir kerede ölmeyi,

Hayatın tamamı yorgunluktur, Bütün bunlar, Maarrî'nin[3] söyledikleri

1929 senesinin sonlarına doğru Rio de Janeiro'daki büyük mağazasını teftiş ettiği sırada sancılanmış ve İngiliz hastanesine kaldırılmıştır. Hastanede apandisit ameliyatı olan şair, bir türlü iyileşememiştir. Daha sonra on iki parmak bağırsağında mide çıkışına yakın bir yerdeki yara sebebiyle karın bölgesinin tamamen iltihaplandığı fark edilmiştir. Bunun üzerine kırk sekiz gün hastanede yatan şair, doktorların tüm çabasına rağmen kurtarılamamış ve 7 Ocak 1930 Salı günü 31 yaşında hayata gözlerini yummuş, hasretle beklediği ölümle buluşmuştur.

1 Hanna el- Fâḫûrî,**el- Cami'u fi târihi'l-edebil-arabi.**, s.541

2 **A.e.**, s. 544

3 Ebü'l-'Alâ'Aḥmed b. 'Abdillâh b. Süleymân el-Ma'arrî, Meşhur Arap Filozof ve Şairi

CamScanner ile tarandı

Şimdi yaklaş bana ey ölüm, Ne hoş bağlar ne hoş azat edersin

Ruhumu kederden azat ederken, Cismimi kabirde tutsak edersin.

Fevzî Ma'lûf her ne kadar nesir türünde eserler yazmışsa da, o daha çok şairlik yönüyle tanınmıştır. Özellikle yaptığı bir uçak seyahatinden esinlenerek kaleme aldığı uzun şiiri, şairin ününü Brezilya sınırlarının dışına taşımıştır. Pek çok dile çevrilen bu şiir, on dört bölüm ve iki yüz on sekiz beyitten oluşmaktadır. *Uçakta Bir Şair* veya *Uçan Halı Üzerinde* adını verdiği bu şiirde şair, maddi dünyanın tam zıddı olan gök kubbeye yaptığı bir ruhsal yolculuğu tasvir etmektedir. Şiirlerinde farklı konuları başarılı bir şekilde elen alan şair, Türk pilotlar Yüzbaşı Fethi Bey ve Üsteğmen Sadık Bey'in şehadetleri münasebetiyle de bir mersiye kaleme almıştır.

Birinci dünya savaşı henüz başlamamıştır. Her ülkenin olduğu gibi, Osmanlı devleti de havacılığa ilgi duyar ve bu alanda var olduğunu göstermek için kıtalar arası bir uçuş planlar. Bu uçuşu gerçekleştirmek üzere Yüzbaşı Fethi Bey ve Üsteğmen Sadık Bey, 8 Şubat 1914 tarihinde İstanbul'dan "Muavenet-i Milliye" isimli Bleriot tipi iki kişilik bir uçakla yola çıkarlar. Etap etap gerçekleştirilecek uçuş, Kudüs Kahire etabının geçilmesiyle son bulacaktır. Önceki etapları başarıyla geçen pilotlar, Şam'a ulaşırlar. 27 Şubat 1914 tarihinde Şam'dan havalanan uçak, hava muhalefeti sebebiyle Taberiye Gölü'nün güneydoğusuna düşen Şamriye'nin bir kilometre doğusuna, "Küfrüharib" kayalığına düşer ve Fethi ve Sadık Bey'ler, yolculuğu tamamlayamadan şehit olurlar. Şehit pilotların cenazeleri Şam'a getirilerek Emevi camiinde Selehaddin Eyyûbî türbesinin yanına defnedilir. Bu elim hadise münasebetiyle Fevzî Ma'luf'un kaleme aldığı mersiye şöyledir:

Fethi ve Sadık
Ey ilk filiz (uçuş), seni sulayan hiçbir bulut yoktur,
Çünkü sen gözlerden yağmuru akıttın,
Sen, rüzgâr altında kudurmuşken,
Cansıza binip onu uysallaştıranı yere çaldın,
Kahramanca fezaya dalmış, bulutları altında ezmişti,
Sühâ'ya[4] az kalmıştı,
Semanın akan yıldızları onu korkutmamıştı,
Orada şimşek, gök gürültüsü gibi dolaşmıştı,
Ey yücelere yükselen! Oraya ulaştın
Ve kuş sürülerini geride bıraktın,
Altında rüzgârın kaburgaları titredi,
Çatlayarak büküldü ve sana ne kadar cesaret verdi
Nihayet kartalların kardeşi yorgunluktan tökezledi
Ve düştün, mertçe korkusuzca
Fakat senin yüceliğin, yatmak için toprağın bağrına razı olmadı
Ve yücelerde uyuyacak bir yer buldu,
Toz bulutlarını kefen, bulut katmanlarını ise yastık edindin.

4 Büyük Ayı takımyıldızının kuyruğundaki en küçük yıldız.

CamScanner ile tarandı